

Obsah

ZÁMĚRY A METODIKA ŠETŘENÍ.....	1
KRÁTKÉ SHRNUÍ	2
STRUKTURA OSLOVENÉHO VZORKU	3
OBSAH A PRŮBĚH PRÁCE	4
ZADAVATELÉ PRÁCE, KLIENTI PŘEKLADATELŮ	5
STREAMOVACÍ PLATFORMY JAKO ZADAVATELÉ PRÁCE	7
PRACOVNÍ PODMÍNKY PŘEKLADATELŮ	8
POSTOJE KE KOLEKTIVNÍ SMLouvĚ	10
EKONOMICKÁ SITUACE, SAZBY	10
POSTOJE K PROFESI, SPOKOJENOST	13
AI, STROJOVĚ PŘEKLÁDANÝ TEXT.....	14
DOPLNĚNÍ RESPONDENTŮ K PROBLEMATICE AV PŘEKLADU	16
DOBROVOLNÁ ČÁST DOTAZNÍKU: TECHNOLOGIE	17

ZÁMĚRY A METODIKA ŠETŘENÍ

Dotazník, který je základem předložené závěrečné zprávy, sestavili členové Audiovizuální sekce JTP v pracovní skupině pod vedením Lucie Olešové a s pomocí pracovní skupiny sociologa Petra Mezihoráka, která dotazník a výsledky zpracovala. Inspirací byly dotazníky z podobných šetření v jiných evropských zemích. Záměrem provedeného šetření bylo získat vůbec první data o pracovních a finančních podmínkách českých překladatelů titulů a dabingu.

Jelikož je překladatelství v České republice volná živnost, neexistuje žádná komora nebo aktualizovaný a úplný soupis překladatelů. Chybějící data o velikosti a struktuře základního soboru proto neumožnila výzkumníkům předem namodelovat spolehlivý vzorek sledované populace. Způsob výběru respondentů pro toto šetření lze proto nejlépe definovat jako *výběr na základě dobrovolnosti*. Zástupci cílové profesní skupiny byli osloveni skrz profesní organizace, které rozeslaly svým členům upozornění na probíhající šetření s prosbou o vyplnění přiloženého dotazníku. S distribucí dotazníků tímto způsobem pomáhaly organizace JTP, Překladatelé Severu, Obec překladatelů, ASKOT a ČKTZJ. Vedle profesních organizací byl dotazník předložen také ve facebookových skupinách Titulkáři, Simultánní blekotání, Tváře překladu a Jazykoví volnonožci. Všechny takto oslovené potenciální respondenty jsme zároveň žádali o další šíření dotazníku.

Sběr dat byl zahájen v polovině června 2025 a trval téměř 2 měsíce – vstup do online formuláře dotazníku výzkumníci ukončili v polovině srpna 2025. Během 2 měsíců se podařilo shromáždit celkem 111 plnohodnotně vyplněných dotazníků. Dotazník obsahoval celkem 73 otázek a byl uvozen tímto oslovením:

Vážení překladatelé, děkujeme, že jste se rozhodli vyplnit náš dotazník. Naším cílem je zmapovat pracovní a finanční podmínky na českém trhu audiovizuálního (AV) překladu a vaše odpovědi nám pomohou vyhodnotit, v jakém stavu je profese audiovizuálního překladatele a kde je možný prostor pro zlepšení podmínek, za nichž v současnosti v oboru působíme. Dotazník má dvě části, povinnou a nepovinnou. Jeho vyplnění vám zabere asi 15 minut.

Z výše popsanych důvodů je bohužel nemožné stanovit, anebo přinejmenším odhadnout, nakolik odpovídá struktura odpovídajících celé populaci překladatelů v České republice. Omezená reprezentativnost šetření nicméně neoslabeje výpovědní hodnotu této závěrečné zprávy.

KRÁTKÉ SHRnutí

Typickým (modálním) respondentem v dotazníkovém šetření byla žena ve věku 30–39 let s ukončeným vysokoškolským vzděláním. Překládání AV děl se věnuje kolem 10 let, za svou kariéru přeložila více než 200 AV děl, za rok pak zpracuje maximálně 5000 minut AV záznamu. Překládá z angličtiny do češtiny. Svou práci vykonává na plný úvazek formou OSVČ. Příjmy z překládání AV děl pro ni představují maximálně 1/4 z celkového příjmu, věnuje se také překládání v jiných oblastech, nejčastěji tlumočení.

Výše jejího hrubého měsíčního příjmu z překládání AV děl se liší podle objemu práce. Překládem AV děl si přivydělá maximálně 10 000 Kč měsíčně. Svou práci oceňuje podle domluvených sazeb za počet přeložených minut titulků (do 200 Kč za minutu), respektive dabingu (do 150 Kč za minutu). Vyjednávání o cenách za realizované překlady je pro ni výjimečné. Nejčastější finanční stimuly jsou spojeny s expresními překlady a překlady dabingu, u kterého schází dialogové listiny. Problém s pozdním proplácením faktur nezaznamenala. V posledním roce objem práce i příjmy podle jejích zkušeností spíše stagnovaly.

V rámci překladu AV děl se nejčastěji věnuje překládání titulků a jejich časování, zpravidla překládá celovečerní filmy a televizní seriály. Většinu práce jí dodávají zahraniční zprostředkovatelé, konkrétně tzv. vodoři (lokalizační agentury). Spolupracuje maximálně s 5 klienty. Pro nabírání nových klientů jsou pro ni zásadní kontakty v oboru i mimo něj. Nástup zahraničních streamovacích platforem vnímá spíše pozitivně, protože přinesly více zajímavé překladatelské práce.

Je zvyklá podepisovat se svým zadavatelem smlouvu o mlčenlivosti (NDA – Non-Disclosure Agreement), nicméně své překlady má možnost archivovat a prezentovat je ve svém CV, na svých stránkách. Autorství jejích překladů je ve výsledném díle vždy uvedeno, svá díla ale u organizace DILIA neviduje. S kolektivní smlouvou, která by upravovala pracovní a finanční podmínky pro realizaci AV překladů by souhlasila – měla by však definovat pouze minimální ceny za odvedený AV překlad.

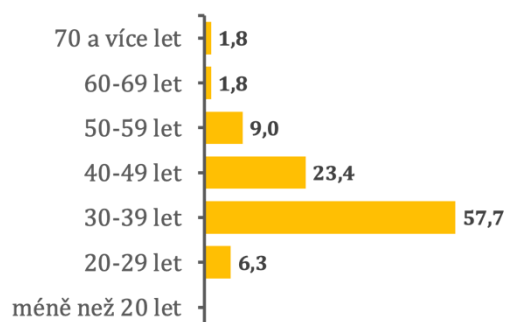
Čas věnovaný práci nerozděluje na pracovní a víkendové (sváteční) dny – pracuje, kdy je potřeba. Administrativní nároky na provozování své profese odhaduje maximálně na 2 hodiny týdně. Průběžně si doplňuje (prohlubuje) vzdělání, a pokud je již členkou nějaké profesní organizace (není to pravidlem), jde nejčastěji o organizaci JTP. S kolegy překladateli se setkává spíše na přátelské, neformální bázi. Práce v oboru AV překladu lze podle ní nejlépe charakterizovat jako „práci, která mě baví“. Pokud má zhodnotit celkovou spokojenost s touto prací, udělila by 7,5 bodu z 10. Horší je to v případě spokojenosti s finančním ohodnocením – té by udělila 5,4 bodu z 10. Pracovní podmínky pro práci překladatele pak hodnotí 5,8 body z 10. O změně své profese v nadcházejících měsících neuvažuje.

Nabídky na úpravu strojového automatického překladu zatím nedostává, nicméně pokud se jí to stane, odmítá je. Sama strojový překlad pro ulehčení práce zatím nevyužívá. Pro zpracování titulků a dabingu nejčastěji využívá aplikace (programy) poskytnuté klientem zakázky. Pokud se spoléhá na vlastní aplikace, při tvorbě titulků volí Subtitle Edit a při překládání dabingu pak jednoduše kombinuje AV přehrávač a textový editor. Při práci s načasovaným textem zpravidla sama upravuje jeho časování.

STRUKTURA OSLOVENÉHO VZORKU

Jako podklad pro sepsání výzkumné zprávy sloužily sebrané a zpracované odpovědi od **111 osob** působících profesionálně v oboru překladatelství. Ze 2/3 (68 %) šlo o respondentky ženského pohlaví. Naprostá většina odpovídajících (81 %) spadala do věkové kategorie 30–49 let, přičemž **nejpočetnější** skupinu v našem šetření tvořily **osoby mezi 30–39 lety** (zastávaly 58% podíl v celém souboru). Detailní přehled o věkové struktuře vzorku podává graf č. 1.

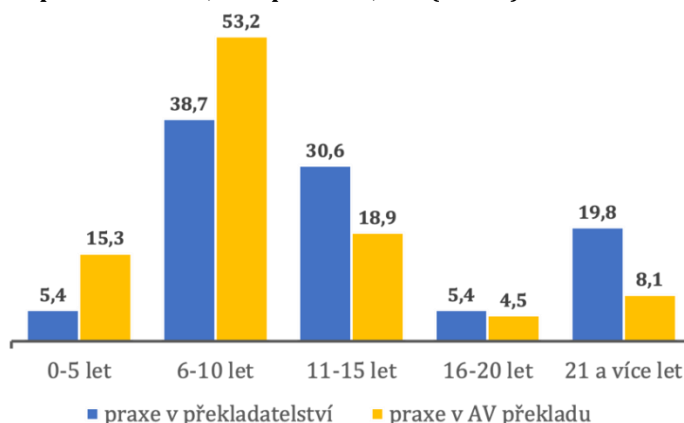
Graf č. 1: Věková struktura osloveného vzorku, v % (n=111)

Naprostá **většina** oslovených překladatelů disponuje **ukončeným vysokoškolským vzděláním**. Toto deklarovalo 95 ze 111 oslovených (**86 %**). *Středoškolské vzdělání s maturitou* jako nejvyšší dosažené vzdělání označilo celkem 12 osob (11 %), tři respondenti dosáhly *vyššího odborného vzdělání* a pouze jeden deklaroval *středoškolské vzdělání bez maturity*.

V dotazníku odpovídali lidé, kteří mají s překladatelskou profesí dlouholetou **zkušenost**. **94 % oslovených** působí v oboru **6 a více let**. Nejpočetnější označovanou kategorií, ke které se přihlásilo 43 respondentů (39 % z celkového počtu), byla právě **6–10 let**. S počtem 34 osob (31 %) ji následovala kategorie **11–15 let** a pětina oslovených (22 osob, 20 % ze vzorku) působí v oboru překladatelství **více než 20 let**. Pokud jde o délku **zkušenosti s prací v audiovizuálním překladu**, převládající **většina** respondentů (**88 %**) tento specifický podobor překladatelství provozuje **kratší dobu, než je 15 let**. Nejfrekventovanější odpovědí, které se přihlásila **více než polovina respondentů** (59; 53 %) byla **6–10 let**. Detailní přehled o distribuci odpovědí na obě otázky podává následující graf.

Graf č. 2: Délka praxe v překladatelství, v AV překladu, v % (n=111)

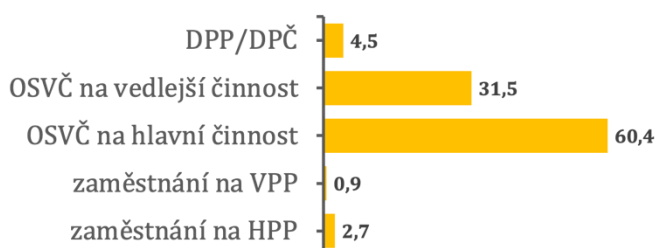
Délce praxe odpovídá také **objem práce**, kterou během odpracovaných let respondenti v rámci AV překladu odvedli. **Více než polovina oslovených (58 %) odhaduje počet přeložených AV děl na více než 100**, přičemž 2/3 z těchto za dobu svého působení v oboru přeložilo **dokonce více než 200 AV děl** (tuto kategorii označilo 47 respondentů, její podíl na celkovém souboru tvořil **42 %**).

Pokud jde o objem práce, kterou oslovení překladatelé odvedli za poslední sledovaný kalendářní rok (rok 2024), **79 %** jich **za rok** zpracuje **maximálně 5000 minut AV děl** (jen pro představu, jde o 83 hodin AV záznamu). Větší pracovní vytížení věnované překladu AV děl deklarovalo 23 osob (20 % vzorku), přičemž polovina z nich označila kategorii *5 001–10 000 minut AV překladu* a druhá polovina pak objem své roční práce odhadla na více než 10 000 minut překladu AV díla (11 osob). Je logické, že osoby s největším objemem práce zároveň spadaly do nejvyšších příjmových kategorií (více než polovina všech, kteří označili jednu ze dvou maximálních variant, deklaruje svůj hrubý měsíční příjem nad hranici 50 000 Kč).

Jazyk, ze kterého oslovení profesionálové překládají, je **především angličtina**. Pro **80 %** oslovených jde o **primární jazyk pro jejich práci**. Marginální zastoupení jsme v rámci šetření zaznamenali u *němčiny* (1 osoba), *španělštiny* (1 osoba) a *ruštiny* (2 osoby). V otevřené možnosti dále figurovaly také *arabština*, *italština*, *finština*, *severské jazyky*, *portugalština*, *polština*, *jihoslovanské jazyky* (kromě bulharštiny) a zmíněn byl také primární *překlad z českého znakového jazyka*. Naprosto logické je pak rozvrstvení odpovědí na navazující otázku, která ověřovala, do jakého jazyka oslovení experti primárně překládají. **97 %** (106 osob) překládá **primárně do češtiny**, jen jeden respondent zmínil *angličtinu*, další jedinec pak *němčinu*.

Pokud jde o **právní formu placené práce v AV překladu**, v podmínkách České republiky jasně **dominuje** sebe-zaměstnávání, respektive **práce na živnostenský list**. Téměř **2/3 ze všech oslovených** (60 %) spadá pod kategorii **OSVČ jako hlavní činnost** a další **1/3** (32 %) pak práci v překladatelství vykonává prostřednictvím **OSVČ na vedlejší činnost**. Zaměstnanci byli mezi respondenty 4 (tři z toho na hlavní pracovní poměr). Distribuci odpovědí prezentujeme v následujícím grafu.

Graf č. 3: Právní forma zaměstnávání v prostředí AV překladatelství, v % (n=111)

Jen **třetina oslovených** (32 %) v našem šetření deklarovala, že překladatelství AV děl tvoří **hlavní/zásadní zdroj jejich příjmu**. **Nejfrekventovanější** odpovědí byla naopak nejnižší nabízená možnost, tedy **0–25 % z celkového měsíčního příjmu**. K této odpovědi se přihlásilo celkem 45 oslovených, tedy **41 %** souboru.

Téměř pro **polovinu oslovených** (48 %) profesionálů jsou hlavním **doplňujícím zdrojem příjmu**, kromě překladu AV děl, **překlady realizované v jiných oblastech**. Asi **15 %** oslovených (23 osob) se dále věnuje také **tlumočení**, dalších 20 (13 %) pak **podniká mimo obor** a téměř pětina vzorku (29 oslovených překladatelů) má další, **jiné zaměstnání v odvětví, které nesouvisí s překladatelstvím**. 6 z oslovených (4 %) zmínilo jako další zdroj příjmů **sociální dávky**.

OBSAH A PRŮBĚH PRÁCE

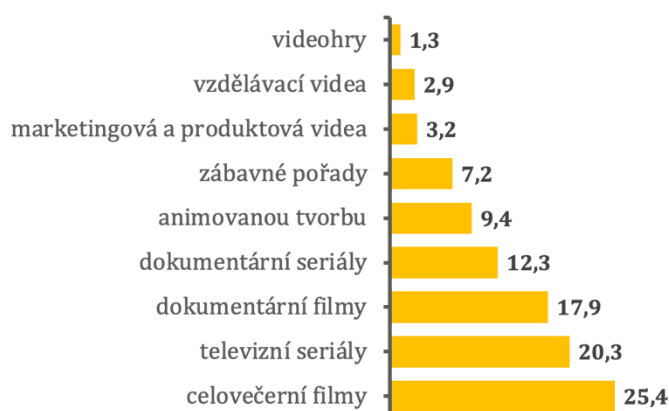
Otázka č. 14 zjišťovala, jakým oblastem či konkrétním pracím se oslovení profesionálové v rámci **AV překládání nejčastěji věnují**. Z nabízených variant odpovědí bylo možné zaškrtnout více možností. **Nejčastěji** jde o **překlad titulků**, se kterým má zkušenosti 105 (95 %) oslovených respondentů. Následuje, zcela logicky, také **časování titulků** (68 osob, 61 %) a **tvorba popisných titulků, skrytých titulků a titulků pro neslyšící a nedoslýchavé** (29 osob, 26 %). Více než třetina vzorku také pracuje na **dabingových překladech** (39 osob, 35 %). Zcela výjimečně jsme

zaznamenali práce na *časových šablonách* (1 osoba) a *audio popisu* (3 osoby). Otázka byla polootevřená, pod variantu *jiné* respondenti dopsali:

- *úprava dialogů,*
- *QC,*
- *tvorba českých titulků z odposlechu z originálu,*
- *překlady metadat (synopsí, názvů trailerů, seriálů apod.),*
- *překládám videohry, takže kromě titulků další herní texty, popisky, uživatelské rozhraní, menu, nápovědy atd.*

V otázce č. 17 jsme také ověřovali, **jaký typ AV díla nejčastěji** oslovení překladatelé **zpracovávají**. Nejčastěji uváděnými formáty AV děl byly **celovečerní filmy**, se kterými má osobní zkušenost 95 osob (**86 %** vzorku), **televizní seriály** (76, **69 %**) a **dokumentární filmy** (67, **60 %**). Relativně významné zastoupení jsme zaznamenali také u *dokumentárních seriálů* (46, 41 %), *animované tvorby* (35, 32 %) a *zábavných pořadů* (27, 24 %). Detailní přehled o frekvenci odpovědí podáváme v následujícím grafu:

Graf č. 4: Nejčastěji překládaný typ AV díla, v % (n=111)

V dalších dvou pokládaných otázkách (otázky s čísly 20 a 21) jsme zjišťovali, zda jsou překladatelé **při práci na svých zakázkách v kontaktu s dalšími aktéry** (editory, upravci apod.), a to jak v případě překladu titulků, tak při překladu dabingu. Ze srovnání zaznamenaných odpovědí je patrné, že samostatnost práce (nezávislost na dalších aktérech) je častějším jevem v případě zpracování dabingového překladu. **41 %** osob **při překladu dabingu** pro AV dílo **nikdy s nikým dalším** během plnění zakázky **své výstupy nekonzultuje**. Takových je v případě přípravy **titulků jen pětina** (20 %). Na druhou stranu, **téměř 80 %** osob **při překládání titulků konzultuje své výstupy s dalšími aktéry** (celá čtvrtina tak činí dokonce pokaždé). U překladů **dabingu** je podíl těchto nižší – s úpravcem konzultuje svou práci v průběhu plnění zakázky **60 %** překladatelů, jen **11 %** pravidelně.

Získávat **zpětnou vazbu** na svou práci **není pro překladatele běžné**. Jen **pro třetinu** (28 %) je to **obvyklé**, a jen pro **desetinu** oslovených (9 %) pak jde o **pravidlo** (*zpětnou vazbu dostávám vždy*). **Většinová odpověď**, se kterou se ztotožnilo **67 %** oslovených překladatelů, zní **občas**.

ZADAVATELÉ PRÁCE, KLIENTI PŘEKLADATELŮ

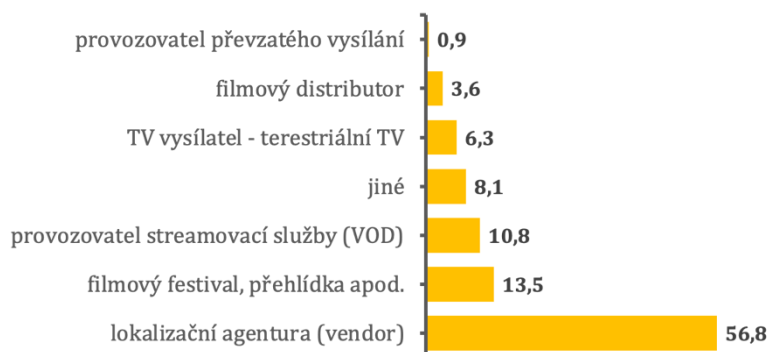
V další z otázek (otázka č. 23) jsme ověřovali, zda mezi primárními zadavateli zakázek figurují spíše domácí, nebo zahraniční klienti. Respondenti měli za úkol odhadnout, jaký podíl na celkovém objemu práce tvoří zakázky od tuzemských nebo zahraničních přímých klientů, respektive tuzemských nebo zahraničních zprostředkovatelů práce (agentury, dabingová studia, "vendoři" ...). **Nejvýraznější objem práce** dodávají osloveným překladatelům **zahraniční zprostředkovatelé**. Jedná se **v průměru o dvě třetiny zakázek**, které v rámci své praxe překladatelé řeší.

Pro třetinu odpovídajících (26 ze 79) jde o **jediný zdroj zakázek**, pro **polovinu (53 %)** jde o **většinového zadavatele práce** (zdroj více než 50 % objemu celkové práce). *Přímí klienti z České republiky*, stejně jako *domácí zprostředkovatelé práce* (agentury, dabingová studia apod.) zabezpečují v průměru vždy jen třetinu z celkového objemu práce překladatelů. Jako **výjimečnou** lze označit situaci, kdy by **zadavatelem pro překladatele byl přímo zahraniční klient**. Jen pro tři z oslovených překladatelů se jedná o podstatný (nadpoloviční) způsob, jak získávají práci/zakázky.

Nejčastějším zadavatelem práce pro oslovené překladatele jsou pak **lokalizační agentury** (tzv. vendori), a to **pro nadpoloviční většinu oslovených (56 %)**. V daleko menší míře jsou dále jako hlavní zdroj práce uvedeny *filmové festivaly nebo jiné filmové přehlídky* (platí pro 14 % oslovených) a *provozovatelé streamovacích služeb* (pro 10 %). Marginální zastoupení pak měly *televizní vysílatelé* (6 % případů), *filmoví distributoři* (4 %). Detailní distribuci zjištěných odpovědí vykresluje v grafu č. 5 (následující graf). V rámci doplňující otevřené odpovědi jsme zaznamenali toto:

- *tuzemské překladatelské agentury,*
- *agentura pracující pro festivaly,*
- *dabingové studio,*
- *organizace, která zajišťuje vysílání zpráv pro neslyšící,*
- *státní instituce,*
- *konkrétní divadlo,*
- *někdo, kdo má na starosti marketing ve firmě.*

Graf č. 5: Zadavatelé zakázek pro AV překlad, v % (n=111)

Z odpovědí na předchozí otázku je zřejmé, že překladatelé AV děl jsou v rámci své praxe nuceni spolupracovat se zadavateli zakázek různého typu a provenience. V další z otázek dotazníku (otázka č. 32) jsme se respondentů doptávali, zda mají **osobní zkušenosti s odlišnými pracovními podmínkami pro různé zadavatele** (televizní vysílatel, streamovací služba, filmový producent, festival apod.). Vyznění je **ambivalentní**, otázka přinesla shodný podíl kladných i záporných odpovědí (40 % odpovědi *ano* vs. 43 % ve prospěch odpovědi *ne*). V navazující otázce (otázka č. 33) měli respondenti rozvést, **v čem konkrétně** se podle jejich zkušeností **liší podmínky** při práci na zakázkách pro rozličné zadavatele. Jde nejčastěji o **sazby** (uvedlo 42 % oslovených), **termíny** (30 %) a **kvalitu zdrojových materiálů** (25 %). Otázka byla uzavřená, proto není možné identifikovat, v čí ne-/prospěch zaznamenané odpovědi svědčí. V doplňující kolonce jsme zaznamenali jen dvě poznámky:

- *kvalita a forma zpětné vazby,*
- *festivally nemají striktní zásady (pravidla) titulkování, nemusím se řídit mnohdy nesmyslnými zásadami, které sedí na anglické titulky, ale na české ne.*

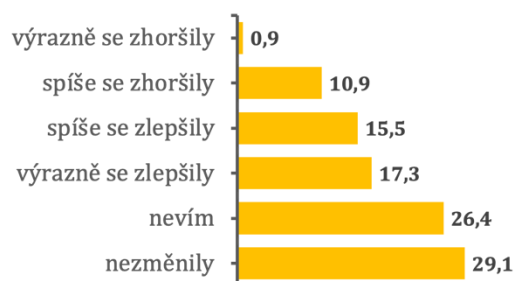
Respondenti v otázce číslo 25 uváděli, **pro kolik klientů v posledním ukončeném kalendářním roce (2024) v AV překladu pracovali**. Drtivá většina z oslovených (**91 %**) se přihlásila k první nabízené možnosti, **tedy 1–5 klientů**.

Pro úspěšné působení v oboru je nutné udržovat dobré vztahy s kolegy a potenciálními klienty. Způsob, jakým oslovení **překladaatelé získávají nové klienty**, ověřovala otázka č. 53. Respondenti měli možnost vybrat z nabízených odpovědí více možností. Převládající strategií, kterou označilo **40 % oslovených**, jsou **kontakty v oboru i mimo něj**. Čtvrtina překladatelů (25 %) také souhlasí s pozitivním efektem **doporučení stávajících klientů**. Dalších **23 %** zaujímá proaktivní přístup k získávání zakázek tím, že **oslovuje a kontaktuje potenciálních klienty**. Desetina (12 %) se pak snaží **budovat vlastní značku**, ať již tento přístup znamená cokoli.

STREAMOVACÍ PLATFORMY JAKO ZADAVATELÉ PRÁCE

V otázce č. 30 dotazníku nás zajímalo, jak (a pokud vůbec) se **změnily podmínky pro práci překladatelů AV** děl s příchodem **zahraničních streamovacích platform**. Podle třetiny odpovídajících (30 %) k žádným výrazným změnám nedošlo (odpověď - *podmínky se nezměnily* - zvolilo 32 respondentů). Odfiltrujeme-li irelevantní odpovědi *nevím* (26 % ze všech odpovídajících), **vyznění** hodnotící škály je **významně pozitivní ve prospěch zahraničních platform** (jednu z kladných odpovědí - *spíše se zlepšily, výrazně se zlepšily* - vybralo **44 % odpovídajících**). Rozvrstvení zaznamenaných odpovědí zobrazuje následující graf.

Graf č. 6: Změna podmínek pro práci v AV překladu s nástupem VOD platform, v % (n=111)

Hlavní důvody zaznamenaného stanoviska ověřovala navazující otevřená otázka (otázka č. 31). Zde jsou, seřazeny dle četnosti. Mezi ty, které svým vyzněním **kvitovaly** příchod zahraničních platform, patřily tyto:

- *Více práce, nárůst zakázek.*
- *Můžu se věnovat pouze AV překladu.*
- *Bez nich bych netitulkoval.*
- *Více práce se musí rozdělit mezi víceméně stejný počet překladatelů, tak platí víc za kvalitu.*
- *Vyšší sazby (zahraniční klienti). Lepší sazby. Získal jsem úplně nového klienta, který platí lépe než zažité dabingové agentury.*
- *Více práce a možnosti profesního růstu.*
- *Zajímavější zakázky.*
- *Zajišťují mi stabilní objem práce.*
- *Netflix nabízí bezplatné vzdělávání, AT je výjimečně propracovaný a zrychluje práci.*

Pro mnohé z respondentů byl právě příchod zahraničního zadavatele (VOD platforma) příležitostí a důvodem, proč se začali profesionálně věnovat překladu AV děl (typicky: ***Začínala jsem s nástupem streamovacích platform***).

Některé ohlasy však na příchod a působení zahraničních streamovacích platform nahlížejí **kriticky**:

- *Na otázku č. 30 odpovídám „nevím“, protože s nástupem streamovacích platform se podmínky nejdříve výrazně zlepšily, ale v poslední době se naopak výrazně zhoršily. Např. v podmínkách, které si nastavil Netflix, ač pro ně pracuji již minimálně (žádný přímý kontakt, vlastní software atd.). Zároveň se zjevně tlačilo na podhazování cen jistých dabingových studií. Nevyhovující způsob zadávání práce od Netflixu vedl k ukončení spolupráce.*
- *Víc práce. A pak zas míň, když opadl první nápor.*
- *Práce je méně, práce ubylo.*
- *Tlak na snižování sazeb, MTPE.*

- *Více práce za méně peněz, nižší kvalita materiálů, nižší kvalita práce zadavatele. Všechno je o dost hektičtější. Zahraniční streamovací platformy většinou nezohledňují specifika českého jazyka, dále je příliš nezajímá kvalita, jedou na kvantitu a platí čím dál mizerněji.*

Shrneme-li jedním z pregnantních popsání aktuální situace: **Podmínky se změnilly se radikálně; je obecně více AV práce, takže se lze žít jen AV překladem, což je hlavní přínos; dříve byla práce více sezónní a přísun nejistý a jen málokdo byl schopen dělat pouze AV překlad; jsou lépe nastavené podmínky a pravidla, ale zároveň se rozšířily různé nešvary: profese se otevřela amatérům, celková kvalita šla dolů, na trhu je více firem nabízejících dumpingové honoráře, ze zahraničí se rozšířily nežádoucí praktiky jako překlad přes třetí jazyk nebo příliš vysoká čtecí rychlost a různé cizorodé prvky; v posledních letech se výrazně zhoršila situace s domluvenými termíny, které se nyní běžně nerespektují.**

PRACOVNÍ PODMÍNKY PŘEKLADATELŮ

Časovou náročnost práce v oboru AV překladu testovala otázka č. 52. Zněla prozaicky: *Jak často pracujete o víkendech nebo státních svátcích?* Distribuce zjištěných odpovědí není vzhledem k okolnosti, že většina oslovených je zaměstnaná v překladatelství ve formě OSVČ, překvapivá. Téměř **polovině oslovených (46 %)** je vlastní přístup jakékoliv jiné svobodné profese: ***o víkendů a státních svátcích pracuji, ale nahrazuji si to jiným volnem.*** Další **pětina** respondentů (21 %) pak ***nezná volný víkend a státní svátky.*** Zkušenost s tím, že by *nikdy* o víkendů nepracoval, deklaroval pouze jediný respondent. Distribuce všech zjištěných odpovědí je znázorněna v následujícím grafu.

Graf č. 7: Četnost práce o víkendech a během státních svátků, v % (n=111)

V otázce číslo 15 měli oslovení překladatelé odhadnout **časový objem administrativní práce** spojené s touto profesí. **$\frac{3}{4}$ z oslovených** (86 osob, 75 %) odhadují objem práce věnovaný administrativě a dalším neplaceným úkonům na v průměru **0–2 hodiny týdně**. Jen pětina (19 osob, 20 %) označila variantu odpovědi 3–5 *hodin týdně*, zcela marginálně se objevila také poslední možnost, 6 a více *hodin týdně* (3 osoby).

Pro **většinu oslovených profesionálů (97 %)** je samozřejmé, že **se průběžně věnují dalšímu vzdělávání** a navyšují (prohlubují) tak svou kvalifikaci. **61 %** oslovených tak **činí v tomto oboru i mimo něj**, **23 % pouze v oboru překladatelství** a dalších 14 % pak *mimo sledovaný obor*. Pouze 3 respondenti se dalšímu vzdělávání nijak nevěnují.

Jen **slabá polovina oslovených překladatelů (46 %)** je **členem některé z profesních organizací**, přičemž tato skutečnost nijak nesouvisí s délkou praxe v oboru. Mezi **nejčastěji** uváděné asociace patřily **JTP** (27 % respondentů), **Překladatelé Severu** (6 %), **Obec překladatelů** (3 %), **ČKTZJ** (3 %) a **ASKOT** (2 %). Mezi dalšími organizacemi, které zmiňovali pouze jednotlivci, figurovaly **Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka**, **SUF**, **KSTCR**, **SUBTLE**, **AIIC**.

Pokud respondenti deklarovali **členství v některé z uvedených organizací**, měli se v navazující otázce (otázka č. 58) vyjádřit k její činnosti, respektive **ohodnotit, jak jsou s ní spokojeni**. Vyznění odpovědi je jednoznačné. **70 % členů profesních organizací** vyjadřuje **spokojenost s její činností** (polovina z těchto dokonce **velmi kladně**). Negativní postoje k profesním organizacím byly pouze marginální, týkaly se jen 2 osob.

Jedna z dalších otázek dotazníku (otázka č. 59) zjišťovala, **jakým způsobem se oslovení překladatelé stýkají se svými kolegy**. Šlo o výčtový typ otázky, ve které mají respondenti možnost vybrat všechny varianty odpovědi, které jim konvenují. Nejčastější response, k níž se přihlásilo **70 % oslovených**, zněla **neformálně, přátelsky**. Polovina z osloveného vzorku (53 %) pak deklarovala, že vzájemný kontakt s kolegy se odehrává primárně **přes klienty a projekty**. Třetina odpovídajících pak využívá jako **zdroje kontaktů v oboru členské profesní organizace**. **20 %** z osloveného vzorku se s kolegy setkává **přes vzdělávací akce, mentoring**. Jen menšina (8 % vzorku) **není s dalšími AV překladateli v kontaktu**. Rozdělení zjištěných odpovědí je ilustrováno v následujícím grafu.

Graf č. 8: Kontakty s dalšími AV překladateli, v % (n=111)

V jedné z dalších otázek (otázka č. 34) jsme se respondentů ptali, **zda se svými klienty podepisují smlouvu o mlčenlivosti** (tzv. NDA). Toto bezpečnostní opatření je **obvyklou praxí** podle zkušenosti **68 % oslovených**, kteří označili buď variantu **ano, vždy** (38 %), respektive **spíše ano** (dalších 30 % oslovených). Jen slabá pětina ze všech překladatelů v průzkumu (20 osob, 18 % vzorku) tuto praxi zatím nikdy nerealizovalo.

Se smlouvou o mlčenlivosti souvisí také **ne-/možnost osobního archivování provedeného překladu AV díla**, na kterou jsme se ptali v otázce č. 39. **Povolení k archivaci** hotových překladů **není výjimkou pro většinu oslovených** (59 % respondentů). Otázka opět nerozváděla, jakého typu zakázek se případné výjimky týkají a jaké okolnosti fakticky ovlivňují možnost archivovat přeložená díla.

Obdobnou distribuci odpovědí jsme zaznamenali u navazující otázky (č. 40). Ta ověřovala, **zda mohou překladatelé uvádět své překlady v CV na svých webových stránkách** či na svých sociálních sítích. **Kladné stanovisko** vyjádřila **většina respondentů** (63 %), **pro čtvrtinu to platí bez výjimky** (odpověď – *ano, vždy mohu* – zaškrtno 25 % oslovených). Striktní zákaz k popsání prezentaci své práce jsme zaznamenali jen u 11 osob (10 % vzorku). Třetina tuto problematiku nikdy neřešila (odpověď *nevím*) – buď se nikdy s žádnými výhradami klientů nesetkali, nebo nikdy svolení pro prezentaci své práce neřešili.

Autorství překladu k AV dílu je v **naprosté většině vždy uvedeno**. Odpověď **ano, vždy** označilo **61 % oslovených**. Další třetina (33 %) pak vybrala variantu odpovědi *ano, někdy*. Jen ve čtyřech případech jsme se setkali s negativní odpovědí. Opět netušíme, co přesně ovlivňuje uvádění autorství překladu pro konkrétní dílo.

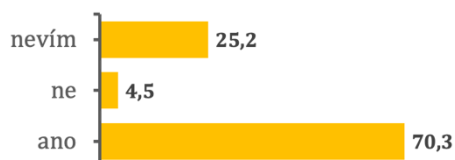
Z odpovědí oslovených překladatelů AV děl na otázku číslo 38 je zřejmé, že **možnost stahování si scénáře a titulků**, na kterých pracují, je **běžnou praxí**. Jen 16 % procent oslovených tuto možnost nemá. **Nejčastěji** si překladatelé mohou stahovat scénář/titulky **v načasovaném editovatelném formátu** (47 %), **v nenačasovaném formátu** (26 %), respektive **v nečasovaném, ale needitovatelném formátu** (11 %).

Ochranu a držení autorských práv ke zpracovanému překladu ověřovala otázka č. 35 se zněním: *Evidujete některé své překlady u kolektivního správce Dilia?* **Pětina** oslovených **netuší, co to Dilia je** a pochopitelně také své pracovní výstupy tímto způsobem nezabezpečují (jde zřejmě o „rychloobrátkový“ rutinní překlad bez výrazného autorského vkladu překládajícího). Dalšíh **65 %** (72 respondentů) sice **organizaci Dilia zná**, nicméně **své překlady tímto způsobem neevidují**. Jen 15 % oslovených (17 osob) uvedlo, že ano, že své výstupy evidují u spolku pro nositele autorských práv Dilia. Otázka nebyla dále rozvedena, nevíme proto, jakých zakázek, jakých překladů se tato praxe týká, respektive jaké okolnosti ovlivňují přijetí tohoto opatření.

POSTOJE KE KOLEKTIVNÍ SMLOUVĚ

Více než 2/3 oslovených (70 %) by souhlasily s existencí a závazností kolektivní smlouvy platné pro všechny profesionály v oboru. Jen pro 4 osoby by to bylo nepřijatelné, ¼ oslovených (28 překladatelů) nemá na tuto problematiku názor (*nevím*). **Většinové souhlasné stanovisko** by potenciální kolektivní smlouva u překladatelů vzbudila **také v případě, kdy by přesně upravovala cenu práce překladatelů (kladné stanovisko** vyjádřilo celkem 77, tedy **76 %** odpovídajících). Nicméně potenciální kolektivní smlouva **by měla upravovat pouze minimální sazby pro realizaci AV překladu** (polovina, respektive 48 % dotazovaných zaškrtnla tuto podmínku). Jen pro 6 respondentů je kolektivní smlouva zahrnující v sobě také regulaci sazeb za práci nepřijatelná, což deklarovali možnostmi *ne, cenu práce si chci vždy vyjednat individuálně*. Pětina oslovených pak nemá na tuto problematiku názor (18 % zvolilo variantu odpovědi *nevím*).

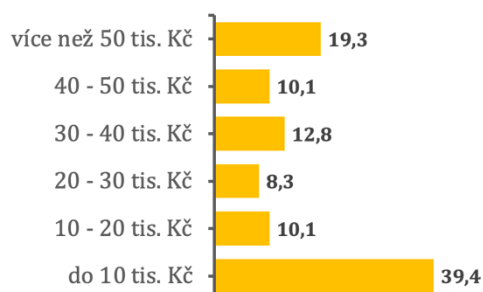
Graf č. 9: Postoje překladatelů ke kolektivní smlouvě, v % (n=111)

EKONOMICKÁ SITUACE, SAZBY

Pokud jde o **výši hrubého měsíčního příjmu**, který generuje překlad AV děl, jeho výše rozhodně koresponduje s objemem prací (počet zakázek, počet přeložených minut AV děl za rok), stejně jako s pracovní-právním uspořádáním působení v překladatelství (překladatelství na plný úvazek, respektive jako vedlejší zdroj příjmů). V osloveném souboru se vyskytují **nejčastěji osoby**, jejichž hrubý měsíční příjem pocházející z překladu AV děl dosahuje **maximální výše 10 000 Kč**. Tuto variantu zvolilo celkem 43 osob, což představuje **40% podíl ze vzorku** – polovina z nich (49 %) překládá AV díla v rámci OSVČ na vedlejší činnost. Pokud se blíže podíváme na **překladatele**, kteří v našem šetření dosahovali **nejvyšších příjmů** (označili všechny varianty odpovědi **přesahující 30 000 hrubého měsíčního příjmu**), šlo primárně o osoby, které **provozují překladatelství jako hlavní činnost v rámci OSVČ** (86 % z těchto).

Graf č. 10: Výše hrubého měsíčního příjmu z překladu AV děl, v % (n=111)

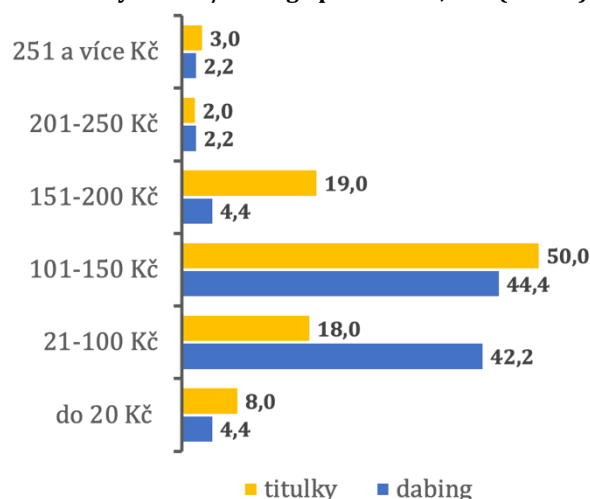
Mezi dva dominující **způsoby, jak** standardizovaně **ocenit svou práci na překladu AV díla**, patří **účtování za minutu díla** (tuto formu volí téměř polovina oslovených – **48 %**) a **účtování za titulky** (této sazby se drží třetina oslovených překladatelů – **31 %**). *Hodinovou sazbu a sazbu za přeloženou dabingovou normostranu* využívá shodně vždy jen 11 respondentů. Marginální četnosti jsme zaznamenali u variant *sazba za slovo* (5 osob), *sazba za řádek* (1 osoba) a *sazba za běžnou normostranu* (1 osoba). Otázka byla polootevřená, **jiné formy účtování** své práce mohli oslovení překladatelé vypsát do příslušného formuláře. Zaznamenali jsme tyto odpovědi:

- *kombinace počtu minut a počtu titulků;*
- *o cenách nejednám, беру толик, колік ми дајі;*
- *předem dohodnutá cena za celé dílo;*
- *úkolově; cena za dodání titulků pro celý film.*

V rámci baterie otázek mapujících ekonomické okolnosti práce v překladatelství AV děl (otázky 18 a 19 dotazníku) byly ověřovány také **převládající cenové sazby za minutu zpracovaných titulků, respektive minutu přeloženého dabingu** pro AV dílo.

Oprostíme-li získané odpovědi od respondentů, kteří s titulky v rámci své překladatelské praxe vůbec nepracují (takových bylo 11), lze konstatovat, že **nejčastěji se odměňování za minutu přeložených titulků k AV dílu** pohybuje **v rozmezí 101–200 Kč**. S tímto **naceněním vlastní práce** má osobní zkušenost téměř **70 % oslovených překladatelů** (50 z nich zvolilo variantu 101–150 Kč za minutu titulků, dalších 19 pak odpověď 151–200 Kč). Osobní zkušenost s vyššími odměnami má jen nepatrné množství oslovených (5 osob), naopak zkušenost s nižšími sazbami byla v osloveném souboru frekventovanější (18 osob se přihlásilo k variantě 21–100 Kč za minutu titulků, 8 osob dokonce k nejnižší nabízené odpovědi: 0–20 Kč). **Cenové relace související se sazbami za minutu obsahu přeloženého dabingu** se oproti titulkování pohybují na **nepatrně nižší úrovni**. Naprostá většina překladatelů, kteří podobný obsah vytvářejí (39 ze 45, což představuje **87 % ze získaných responsů**), je **uvyklá za maximální ohodnocení do 150 Kč za minutu obsahu**. **Nejfrekventovanější** variantou byly odpovědi **101–150 Kč** odměny za minutu dabingu (20 osob) a **21–100 Kč** za minutu dabingu (19 osob). Jen v nepatrných počtech jsou překladatelé ohodnoceni vyššími sazbami (týkalo se to pouze čtyř oslovených). Zkušenosti se standardními sazbami za minutu přeložených titulků, respektive dabingu uvádíme v grafu č. 11.

Graf č. 11: Sazby za překlad minuty titulků/dabingu pro AV dílo, v % (n=111)

Otázka č. 26 ověřovala, zda oslovení **překladatelé vyjednávají s klienty o sazbách** za vykonanou práci. Z odpovědí je zřejmé, že tento způsob smlouvání o cenách (odměnách) **není mezi překladateli běžnou praxí**. Nadpoloviční většina oslovených (**59 %**) zvolila **jednu z negativních variant**, tedy **spíše ne** (52 osob, 47 %), respektive **nikdy** (13 osob, 12 %). Pokaždé o své finanční odměně za odvedenou práci smlouvá jen desetina překladatelů, příležitostně (odpověď *spíše ano*) pak další třetina (34 osob, 31 %). Úspěšnost tohoto vyjednávání sledovala navazující otázka (otázka č. 27). Na základě zjištěných odpovědí lze konstatovat, že reálná **šance dojednat**

s klientem zakázky výhodnější finanční podmínky je proměnlivá. Nejčastější odpovědí osob, které se o to pokouší, je lakonické **občas** (61% zastoupení). Další desetina (13 %) je při domlouvání výhodnějších cenových podmínek opakovaně neúspěšná.

Pokud jsou ze strany klienta vypláceny nějaké **finanční příplatky, kompenzace** za odvedenou práci, děje se tak **nejčastěji** za **expresní překlady** (zkušenost s tímto typem „benefitu“ má **45 % oslovených**) a v případě **chybějící dialogové listiny** (27 %). *Náročnost překladu* nebo překlad do méně obvyklého jazyka byly jako důvody příplatků zmiňovány spíše okrajově (15, respektive 14 respondentů). V kategorii **jiné**, která rozšiřovala možnosti odpovědí pro **specifikaci případů**, kdy jsou příplatky vypláceny, jsme zaznamenali toto:

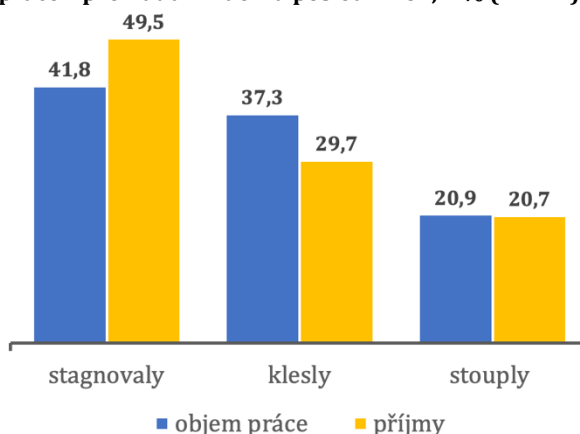
- *Špatné časování originálu, pokud je původní dohoda pouze překlad, ale ve výsledku musím přechovávat.*
- *Výjimečně za nevhodné dialogové listiny, veršování, písň.*

O okolnostech ne-/dojednání příplatků jsme zaznamenali toto:

- *Snažím se vyjednat, ale u vendorů se na příplatky nehraje – vždycky to někdo ochotně vezme i bez něj, ačkoli je to třeba urgentní a v časovém presu.*
- *Vyjednávám u tzv. „high-profile“ zakázky.*
- *U AV překladu naceňuji zakázku vždy ad hoc, takže případnou náročnost a expres promítám do základní sazby.*
- *O sazbách nevyjednávám, protože je mám transparentně uvedené. Titulky si u mě objednávají jen ti, kteří s mou sazbou souhlasí.*

Vývoj v oboru v posledním kalendářním roce jsme ověřovali prostřednictvím dvou na sebe navazujících otázek (otázky s čísly 54 a 55). Ty pátraly po tom, jak se **během stanoveného období změnily příjmy a objem** práce související s překládáním AV děl. Pro největší část oslovených profesionálů **příjmy** (50 %) i **objem práce** (42 %) v posledním kalendářním roce **v překladu AV děl stagnoval**. Obě alternativní odpovědi, tedy že příjmy a objem práce v posledním roce *stoupaly*, respektive *klesaly*, vyzněly ambivalentně. Z odpovědí není možné vyčíst nějakou jednoznačnou tendenci. Zkušenosti jednotlivých profesionálů jsou rozmanité a souvisí zřejmě s kontraktorem zakázek, druhem práce a dalšími okolnostmi. Přesnou distribuci odpovědí uvádíme ve srovnávacím grafu.

Graf č. 12: Příjmy a objem práce z překladu AV děl za poslední rok, v % (n=111)

S uváděnou problematikou souvisela také otázka č. 61 dotazníku. V ní jsme se respondentů ptali, **zda vnímají za poslední rok úbytek zakázek**. Odpovědi, stejně jako v předchozí otázce, jsou **nejednoznačné**, respektive vyvážené. **52 %** respondentů deklaruje, že **rozhodně ano**, druhá polovina vzorku (**42 %**) pak tuto zkušenost **rozporuje**. Žádné významné souvislosti (příjem, délka praxe) ve vazbě na zaznamenané odpovědi jsme nedohledali.

Finanční stránku práce v překladatelství mapovala jedna z dalších otázek dotazníku (otázka č. 56). Autoři dotazníku se oslovených překladatelů ptali, zda mají **v posledních pěti letech problém s pozdním proplácením faktur** za odvedenou práci. **Dvě třetiny oslovených** (61 %) tento

problém **nezaznamenalo**. Ostatní (29 %) se s tímto fenoménem setkali, a to **nejčastěji u zahraničních klientů** (polovina z nich).

V otázce č. 29 jsme se překladatelů ptali, zda **inflace změnila dosavadní způsob jejich práce**. Zatímco pro **největší část respondentů** (41 %) se pracovní podmínky v oboru v důsledku ekonomické inflace **nijak nezměnily**, podle **třetiny** oslovených (36 %) měla **významný vliv** především na jejich **přístup k vyjednávání vyšších cenových sazeb** za odvedenou práci. Dalšíh 15 % dotazovaných překladatelů pak v důsledku inflace **pracuje více**. Další zkušenosti ze změn, které do oboru vnesla inflace, a to především ty **s negativním efektem**, dokládají následující výpovědi:

- *Dělám toho méně, protože se to finančně nevyplatí.*
- *Mám nižší obrát, ale netrápí mě to.*
- *Ohlídám se po lépe placené práci.*
- *Přestala jsem si překlady přivydělávat.*
- *Snažím se více dělat jiné věci než AV překlad.*
- *Hledám jiný obor.*
- *Určitě je potřeba pracovat víc, ale neberu si toho nesmyslně mnoho, jen aby byly peníze, spíše se snažím řešit lepší podmínky a pokukovat jinde.*
- *Našla jsem si druhé zaměstnání, překládám pro radost a milý přivýdělek.*
- *Nepracuju tak důkladně, nikdo to nezaplatí.*
- *Snažila jsem se najít pod určitou sazbu (4-5 USD na min) a přestaly chodit nabídky úplně.*

POSTOJE K PROFESI, SPOKOJENOST

Osloveným překladatelům jsme v otázce č. 64 předložili několik tvrzení, jejichž volbou měli deklarovat svůj **postoj k profesi, jíž se věnují**. Také v této otázce měli respondenti možnost označit několik jim konvenujících odpovědí. Přehled zjištěných postojů uvádíme v následujícím grafu.

Graf č. 13: Postoje oslovených překladatelů ke své profesi, v % (n=178) *

* Otázka byla výčtová, celkový počet responsí převyšuje velikost vzorku.

Nejlépe postoj ke své profesi podle respondentů **vyjadřuje** lakonické tvrzení **práce, která mě baví**. K tomu se přihlásila polovina (52 %) vzorku. Pro další **pětinu** (21 %) pak je překladatelství **práce s důležitým společenským přesahem**. Pro další **čtvrtinu** oslovených nejlépe jejich působení v překladatelství definují tvrzení **je to spíše koníček než práce** (12 %) a **je to občasný přivýdělek** (12 %).

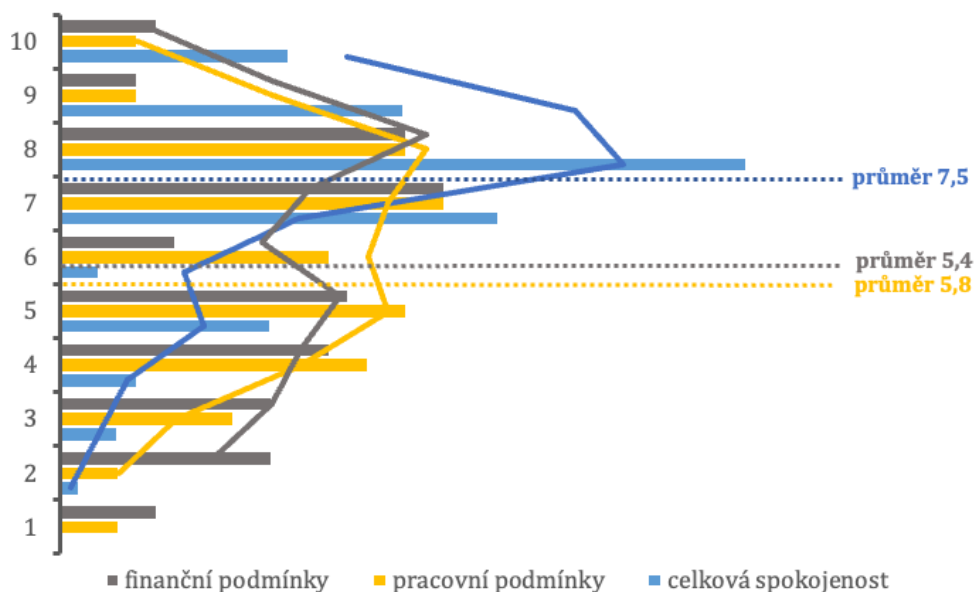
V poslední baterii otázek (šlo o otázky číslo 65, 66 a 67) celého šetření jsme na desetibodové číselné škále testovali **celkovou spokojenost AV překladatelů se svou prací**, spokojenost s pracovními podmínkami a spokojenost s finančními podmínkami panujícími v této profesi.

Pokud zprůměrujeme dosažené hodnocení, **nejlépe** z tohoto srovnání vychází **obecná spokojenost s prací v AV překladu** se souhrnným hodnocením **7,5 bodu** (nejčastější – modální variantou – odpovědí bylo hodnocení 8, kterou zvolilo 36 osob). **Pracovní podmínky překladatelské profese** byly hodnoceny **výrazně kritičtěji**, jako průměrné – s výsledkem **5,8**

bodu (ačkoliv nejfrekventovanější odpovědí bylo hodnocení 7, ke kterému se přihlásilo 20 respondentů). **Nejkritičtější** pak byli oslovení překladatelé při **hodnocení finančních podmínek** – výsledek dosahoval průměrné spokojenosti **5,4 bodu** (modální odpovědí byla hodnota 7, kterou vybralo 20 osob). Přehled o distribuci odpovědí pro všechny testované roviny spokojenosti prezentujeme v následujícím grafu.

V detailnější analýze jsme se pokusili dohledat souvislosti mezi deklarovanou spokojeností a dalšími třídícími znaky (právní forma zaměstnání v překladatelství, věk, délka praxe, hrubý příjem). Lze obecně konstatovat, že **míra obecné spokojenosti je nejvyšší u osob s vyšší délkou praxe** (nejspokojenější byli osoby působící v oboru více než 16 let – spokojenost hodnoty 9,0), **věkem** (60–69 let; spokojenost 9,0) a **příjmem** (překladatelé, kteří deklarovali výšku hrubého měsíčního příjmu nad hranicí 50 000 Kč, dosahovali celkové spokojenosti s hodnotou 8,8 bodu). **Nejvyšší spokojenost s pracovními podmínkami** jsme opět zaznamenali u osob **s nejvyšším příjmem** (7,00 bodu) a osob ve věkové skupině **60–69 let** (9,0). Stejně to je se **spokojeností s finančními podmínkami** (opět lze považovat osoby **starší a nejvíce vydělávající za nejspokojenější**). Na druhou stranu, jako **nejvíce kritické** se v našem šetření projevovaly **osoby ve věku 20–29 let** (celková spokojenost a – a to především – spokojenost s finančním ohodnocením u nich nedosahovala celkového průměru). Nicméně pro hlubší (a statisticky významné) vyhodnocení získaných údajů by bylo nutné zásadně rozšířit zkoumaný vzorek.

Graf č. 14: Spokojenost oslovených překladatelů se svou profesí, dosažené průměry (n=111)

O změně profese reálně uvažuje **44 ze 111 oslovených překladatelů** (40 %). Dvě třetiny z těchto (68 %, 30 osob) deklarovalo v navazující otázce (otázka č. 63), že dokonce **podniká v tomto směru nějaké kroky**.

AI, STROJOVĚ PŘEKLÁDANÝ TEXT

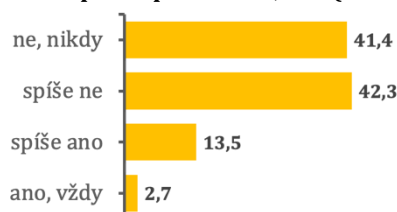
Nabídky na úpravu strojově přeloženého textu (MTPE) dostává 46 % oslovených – větší polovině překladatelů (54 %) **se to neděje**. Nabídku práce na úpravě strojově přeloženého textu **přijímá jen nepatrné procento oslovených** (10 osob). Dalších 9 překladatelů má s podobnou prací pouze jednorázovou zkušenost a opakovaně již podobnou zakázku nepřijalo, ¾ překladatelů, kteří podobně laděnou nabídku obdrží, ji odmítnou. Popsaným zkušenostem odpovídá také rozložení odpovědí na navazující otázku (otázka č. 44), která zjišťovala, jak velký **podíl tvoří zakázky za MTPE na celkovém objemu práce** překladatelů. **Naprostá většina (80 %) zvolila nejnížší možnou variantu, tedy 0-19 %**. Zbývající odpovědi jsou rozvrstveny ve vzorku

rovnoměrně. 100% náplň překladatelské (editorské) práce představují zakázky typu MTPE jen pro tři oslovené.

Poměr pracovních nabídek ve prospěch MTPE se v posledních letech **mění podle slabé poloviny oslovených** (jednu ze souhlasných variant označilo 43, tedy **41 %** překladatelů). **Více než polovina z nich** vnímá dynamiku změny jako **rychlou** (*rychle se mění, respektive velmi rychle se mění*). Jako *neměnnou* v posledních dvou letech označilo situaci na trhu 13 osob (12,5 %). Nicméně, **téměř polovina** (46 %) oslovených překladatelů **neměla na sledovanou problematiku žádný názor nebo zkušenost** (odpověď *nevím*).

Strojový překlad využívá při své práci jen **menšina (16 %)** oslovených. Pravidelně s ním pracují pouze tři překladatelé. Celých **84 %** zástupců překladatelské profese pak tuto formu „ulehčení“ práce zatím **nevyužívá** (odpovědi *spíše ne* a *ne, nikdy* byly rozloženy stejnoměrně). Distribuce odpovědí je znázorněna na následujícím grafu.

Graf č. 15: Využití strojového překladu při AV překládání, v % (n=111)

Vliv strojového překladu na práci profesionálů mapovala další otázka dotazníku (otázka č. 47). **Třetina odpovídajících (29 %) návrhy strojového překladu nevyužívá, maže a přepisuje je.** Další **třetina (28 %)** je k technologii automatického strojového překladu smířlivější a zvolila odpověď **práci částečně usnadňuje**. Třetí nejčastěji volenou kategorií byla odpověď **jiné**, díky které respondenti suplovali chybějící odpověď v položeném výčtu (*strojový překlad vůbec nevyužívám*) nebo komentovali vlastní zkušenosti:

- *Občas si hodím do překladače již mnou přeložený titulky/větu, když jsem zvědavá, zda mi vyhodí něco ústojnějšího, tedy spíš pro ověření.*
- *Někdy ano, ale vlastně to spíš zdržuje.*
- *Na dialogy je to stejně nepoužitelné.*
- *Někdy lehce usnadňuje, někdy ztěžuje, ale výstup je tak jako tak nepoužitelný.*
- *Nemám stroják k dispozici a sama si ho nenechávám generovat.*
- *Při překladu z/do ČJ jej nelze využít.*
- *Nejde generalizovat. Záleží na klientovi, druhu práce, typu AV díla, tématu apod.*
- *Většinou rovnou mažu, kratší věty bývají někdy použitelné.*
- *Využívám dle svého úsudku tam, kde to má smysl.*
- *Používám automatický přepis a práci docela usnadňuje.*

Jen 15 % oslovených profesionálů se setkala s tím, že jim **byla v důsledku zavedení strojového překladu snížena u dotyčného klienta sazba**. 2/3 oslovených podobnou zkušenost nemá, zbylých 18 překladatelů *neví* = nemá žádnou relevantní zkušenost.

Pro naprostou většinu oslovených překladatelů zatím strojový překlad a nástup jazykových modelů umělé inteligence nepřinesly do oboru žádnou revoluční změnu, respektive nijak významně zatím tyto okolnosti neovlivňují ani pracovní podmínky překladatelů. Jako **neměnné** vnímá podmínky v oboru AV překladu **46 % oslovených** (50 osob), dalších **38 %** pak popisuje vliv strojového překladu a umělé inteligence na pracovní podmínky pomocí odpovědi **ano, trochu se změnily**. K **významným změnám** došlo jen podle 17 osob (16 % vzorku). Anticipace změn v souvislosti s nástupem umělé inteligence, strojového překládání způsobuje u oslovených respondentů nejistotu. **80 % jich vnímá technologické změny s pocitem ohrožení a mají obavu o vlastní profesi** (43 % z nich se cítí **velmi ohrožena**, 57 % pak **trochu ohrožena**). Pětina překladatelů (21 %) zatím žádné ohrožení nepocituje. Katastrofické scénáře v podobě

zániku překladatelské profese jako takové předjímá v souvislosti s aktuálním technologickým vývojem **třetina (31 %, 35 osob)** oslovených překladatelů. Pouze jeden respondent vnímá zánik překladatelské profese jako *nevyhnutelný*. **Polovina (50 %, 56 osob)** je **smířlivější** a zvolila varianty *spíše ne* (46 osob, 41 %), respektive *určitě ne* (10 osob, 9 %).

DOPLNĚNÍ RESPONDENTŮ K PROBLEMATICE AV PŘEKLADU

Poslední otázka dotazníku (číslem 68) byla otevřená a oslovení překladatelé mohli uvést **cokoli**, co by rádi **k problematice práce v AV překladu** dodali a nebylo to součástí dotazníku, popřípadě se rozhodli doplnit některá deklarovaná stanoviska. Zaznamenali jsme tyto komentáře:

- AV překládám se věnuji už minimálně. Aktuálně jsem před několika měsíci z oboru překladů obecně odešla do úplně jiného oboru a – přestože se mi to neříká snadno – nelituji. Mám vystudované UTRL, ale s překlady prostě už to nešlo. Chodily poptávky jen na post editaci, příp. korektury za směšné peníze na to, kolik je s tím práce. Ne jen AV projekty. Do toho všechny ty scamy... Možná je to osobním brandingem a neschopností sehnat si zakázky apod., ale ta nejistota posledních let se podepsala i na mém zdraví a ani finančně to nebylo udržitelné a slučitelné s důstojným životem ve městě a nájemním bydlením. Jazyky tak pro mě, minimálně prozatím, zůstanou pouze koníčkem.*
- Roky se mluví o tom, že jsou sazby příšerné a že by pomohla nějaká zastřešující organizace/instituce/spolek/cokoliv, ale za celé roky se nic nestalo, přestože spousta překladatelů/titulkářů o to má zájem. Není na čase začít podnikat konkrétní kroky?*
- Moje data zkresluje vendor, u nějž mám v několika ohledech lepší podmínky, než je běžné. Z rozhovorů s kolegy vím, že se na trhu aktuálně jedná o výjimku – jistě to ovlivňuje uvedená čísla i hodnocení spokojenosti.*
- Před osmi měsíci jsem prakticky o všechny AV zakázky přišel. Titulkářská agentura, pro kterou jsem pracoval, už poskytuje pouze MTPE překlady se sazbou ve výši cca 35 % standardní sazby. Teď už pouze příležitostně překládám titulky ke krátkým marketingovým videím.*
- Titulkuji hlavně pro festivaly, případně české dokumenty do angličtiny, takže práce je krásná. Na festivalech se většinou podařilo vydobýt relativně slušné ceny za titulek (nikdy jsem nepracovala pro streamovací platformy, sazby za minutu neakceptuji). V poslední době se mi s nástupem AI stává, že klienti chtějí upravit strojový překlad. Tyto zakázky odmítám a vysvětluji proč. Řada mých stálých klientů to chápe. Přesto se stane, že jinak renomované akce/instituce nabídnou k titulkování film za paušální cenu (např. nedávno dvouhodinové soudní drama o 1500 titulcích za 4000,- korun. Ten film bych dělala strašně ráda, nicméně jsem odmítla s poukazem, že časová dotace - odhadem týden práce - neodpovídá ceně. Klient to ví, ale pravděpodobně za tu cenu film otitulkuje někdo jiný, kdo to dělá jako hobby).*
- V první polovině roku 2024 jsem přestala překlady dělat, proto mohou být některé odpovědi zavádějící nebo nepochopitelné.*
- Za mě není možné takto generalizovat. Úplně jiné podmínky jsou u AV překladů pro zahraniční streamingové platformy (a to se nebavme o případech, kdy je agentura jen zprostředkovatelem další agentury, která má práci zadanou od klienta), zahraniční korporátní klienty (klidně i přes zahraniční agentury) a třeba české festivaly. Všechno má svoje specifika, často dost protichůdná, a nejde v dotazníku úplně jednoduše a jasně odpovědět na většinu otázek. Plus třeba u otázky týkající se kolektivní smlouvy uzavřené odborovou nebo profesní organizací není vysvětlené, co konkrétně by to znamenalo, takže také se dost těžko posuzuje.*
- Zaznamenávám pokles zakázek od začátku hypu kolem AI.*
- Živím se tlumočením. Překládám ráda titulky, ale není to moje hlavní činnost. Ráda bych se přiučila od profesionálů, ale obávám se, že sama nemám co nabídnout. Zajímá mne, co děláte.*
- Dělám to, co chci, ve volném čase jako OSVČ mimo zaměstnání (proto práce o víkendy). Práce s AV překladem mě baví, ale jako OSVČ na hlavní činnost bych se neuživila, především proto, že můj hlavní pracovní jazyk není hovorová angličtina. Jinak se domnívám, že nepřeložím 15 titulků za minutu, ale spíše tak 8 (zvláště pokud jsem závislá jen na zvukové stopě). Navíc při započítání dalších prací (opakované čtení, kontrola), nevím, jestli to není ještě méně.*
- U řady otázek mi osobně chybí dovysvětlení, proč ano a proč ne (např. úbytek zakázek je v mém případě daný tím, že nemám kapacitu více zakázek brát).*

DOBROVOLNÁ ČÁST DOTAZNÍKU: TECHNOLOGIE

Při zpracovávání titulků a dabingu AV díla **neexistuje** u oslovených respondentů **převládající platforma**, na které by své zakázky **zpracovávali**. **Větší polovina** odpovídajících profesionálů (**60 %**) pracuje **s online aplikacemi pro tvorbu**, **41 %** pak volí **offline variantu**. Aplikace, ve kterých jsou AV díla překládána, jsou **nejčastěji poskytnuty přímo klientem – zadavatelem zakázky**. Na tuto praxi jsou **uvyklé** $\frac{3}{4}$ odpovídajících (**67 %**). Další **třetina** (**31 %**) využívá **bezplatných aplikací**. Jen 3 respondenti pak aplikace nutné pro výkon své profese zakoupili.

Uvedeným zjištěním odpovídají výsledky další z otázek (otázka 71), ve které jsme pátrali, **ve kterém programu** nejčastěji oslovení profesionálové překládají **titulky**. Pro větší polovinu z nich (**55 %**) jde o blíže **nespecifikovanou aplikaci (program) dodaný klientem zakázky**. **Druhým nejčastějším** nástrojem je pak program s názvem **Subtitle Edit**, s nímž tvoří titulky k AV dílům **25 % oslovených**. Další odpovědi (s minimálními, jednotkovými četnostmi) pak již uváděli názvy konkrétních softwarových nástrojů, respektive postupů, jak k tvorbě titulků přistupovat. Šlo o: **Subtitle Workshop, Ooona, Aegisub, EZTitles, Glyphee/Spectitular, Tero, Visual Sub Sync, Visual Sub Sync Enhanced, Word, Sfera, META, Pixelogic, poznámkový blok, překlad titulků v textovém editoru, poté přímo titulkování videa v Adobe Premiere Pro**.

Tvorba **dabingu** se týkala jen **menší poloviny oslovených** osob. V otázce, která ověřovala způsob práce s dabingem, odpovídalo jen **45 osob**. **Nejčastějším pracovním postupem** při tvorbě dabingu, který je vlastní **2/3 tvůrců** (29 osob), je **kombinace přehrávače a textového editoru**. Další 13 tvůrců dabingu využívá při své práci **vlastní program klienta**, práci s **dabingovým editorem** uvedli jen 2 osoby.

Pokud již překladatelé **pracují s načasovaným textem**, valná **většina (80 %)** při takové práci **upravuje jeho časování**. 10 překladatelů (10 %) uvedlo, že **změnu časování jim klient nedovoluje**, dalších 10 pak zmínilo, že časování textu nemění z důvodu, že jim to editovací **program neumožňuje**.